

KNIHA BOŽEJ ÚTECHY

ANGELY z FOLIGNA

Učenie a videnia
svätej mystičky

**KNIHA BOŽEJ
ÚTECHY**

**ANGELY
Z FOLIGNA**

**KNIHA BOŽEJ
ÚTECHY**

**ANGELY
Z FOLIGNA**

Učenie a videnia
svätej mystičky

Preložené z: *The Book of Divine Consolation of the Blessed Angela of Foligno. Translated From the Italian by Mary G. Steegmann.*
Introduction by Algar Thorold

Vydal: © Zachej.sk, 2023

Preklad: Pavol Petřík

Grafika: © Bookwork.sk

Jazyková korektúra: Zuzana Hašková

Biblické citáty sú uvedené podľa oficiálneho katolíckeho prekladu Svätého písma (SSV, 2016).

ISBN: 978-80-8211-479-2

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať v žiadnej podobe ani žiadnym spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami ani iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

Úvod

Svätá Angela z Foligna bola veľká mystička z obdobia stredoveku, ktorej duchovné zážitky s Bohom priťahujú mnohých. Málokto však venuje pozornosť jej jednotlivým krokom na dlhej ceste k obráteniu, východiskom ktorej bol veľký strach pred peklom a cieľom úplné zjednotenie sa s Najsvätejšou Trojicou.

Angela sa narodila okolo roku 1248 v bohatej rodine a jej mladosť mala ďaleko od ideálu horlivej nasledovníčky nášho Pána. Po otcovej smrti ju vychovávala matka, ale jej výchova bola skôr povrchná a z Angely vyrástla namyslená, zlostná a panovačná osoba. Dokonca sa vysmievala ľuďom, ktorí verne napodobňovali Krista, žili v modlitbe a pôste, v službe Cirkvi a dobročinnnej láske.

Ešte v nezrelom veku sa Angela ocitla vo svetskom prostredí Foligna, kde spoznala muža s voľnými názormi, aké mala sama. Napriek nesúhlasu rodiny sa zaňho vydala, keď mala dvadsať rokov, a porodila mu viacero detí. Manželia viedli ľahkomyselný, hýrivý, nespútany život, čomu nebránil ani ich zväzok, takže si navzájom odplácali neveru. Jej deti, ktorým Angela nebola dobrou matkou, si Pán Boh čoskoro povolal k sebe, rovnako ako jej manžela, ktorému sa stal osudným jeho nemierny životný štýl.

Ako mladá vdova v najlepších rokoch, bohatá a pôvabná, Angela naďalej rada a šikovne zvädzala mužov, čím podľa jej životopiscov mnohých priviedla do zúfalstva alebo skazila. Svetský život bol jediný, ktorý sa jej páčil, a hoci sa v nej niekedy ozval hlas výčitiek, roztopašnosť a pôžitky, akým sa odnávala, ho prehlušili. Všetko nasvedčuje tomu, že keby sa Boh nad ňou nebol zľutoval, azda by aj zahynula vo večnom ohni.

Na jej veľké šťastie sa však stalo, že v jednej chvíli ju pochytí obrovský strach pred peklom, v ktorom sa pustila do usedavého plaču. Z hanby a ľútosti nad svojím životom si zamienila, že sa vyspovedá zo všetkých hriechov, ale z ostychu a zo strachu niektoré ťažké hriechy zamlčala. Dielo, ktoré v nej konal diabol, dosiahlo svoj vrchol v podobe svätokrádeže, keď i v takom stave prijala Eucharistiu.

Potom ako by ju zlý duch celkom opantal: mávala strašné výčitky svedomia, často plakala a kričala, vo dne, v noci nenachádzala pokoj a bolo jej do zúfania. Vo svojom žalostnom položení prosila Boha, aby jej poslal múdreho spovedníka, ktorému by sa mohla so všetkým zveriť – až sa jej raz vo sne zjavil svätý František z Assisi a oznámil jej, že jej prosba bola vypočutá. Na druhý deň sa vyspovedala Fra Arnaldovi z Folligna, františkánovi, ktorý ju mal odteraz viesť v duchovnom živote a ktorý zapísal aj jej zjavenia.

Po generálnej svätej spovedi, ktorú si vykonala, sa jej život od základu zmenil: všetok svoj majetok rozdala núdnym a rozhodla sa žiť v chudobe ako členka tretieho rádu svätého Františka. Každodenne bojovala proti hriechu, kým napokon s Božou pomocou nevíťazila, aby jej život naplnila už len láska k Bohu. A dobrý Boh jej radikálne rozhodnutie s potešením prijal a odmenil, keď sa jej viac ráz zjavil spôsobom takým

hlbokým, o akom nie je známe, že by sa mu tešil nejaký iný svätý. Pri všetkej vďačnosti za nadprirodzené videnia, ktorými ju obdarúval všemohúci Boh, však hovorievala, že duchovný život nespočíva vo videniach a zjaveniach, ale v činorodej láske k Bohu a k blížnemu. Ona sama často chodievala do nemocníc ošetrovať chorých a v početných listoch usmerňovala a povzbudzovala ľudí k láske a k milosrdenstvu.

Angelina duša odišla do večnosti 4. januára 1309 a jej telo uložili v Kostole svätého Františka vo Foligne. Za blahoslavenú bola vyhlásená v roku 1693 a za svätú 11. októbra 2013 pápežom Františkom, ktorý tak učinil formou ekvipolentnej kanonizácie.

Život svätej Angely je na začiatku iba pozemskou existenciou, ktorá nemá s tou Božou takmer nič spoločné. No stretnutie so svätým Františkom a s ukrižovaným Kristom prebúdzajú jej dušu pre vnímanie Božej prítomnosti, v ktorej si uvedomuje, že len život s Bohom je skutočným životom, pretože sa stáva láskou a radosťou – i keď v bolesti zavinenej hriechom.

Nám všetkým dnes hrozí nebezpečenstvo žiť tak, akoby Boha nebolo, akoby bol nášmu každodennému životu celkom vzdialený. Ale Boh má tisíc spôsobov, pre každého vlastný, ako sa sprítomniť v ľudskej duši a ukázať jej, že existuje, lebo každého z nás pozná a miluje. Svätá Angela nás chce spraviť pozornými na znaky toho, že sa Pán dotýka našej duše, pozornými na jeho prítomnosť, aby sme tak spoznali cestu, po ktorej kráčame k Bohu a s Bohom, v spoločenstve s ukrižovaným Kristom. Prosme Pána, aby nás sám urobil vnímavými na znaky jeho dôvernej blízkosti – aby nás naučil opravdivo žiť.

Vydavateľstvo Zachej.sk

Predslov

V čom spočíva tajomstvo a taká silná príťažlivosť svätých? Renan na niektorom mieste píše, že by dal všetko, aby mohol vidieť svätú Máriu Egyptskú, ako prechádza púšťou vo vytržení, polomŕtva od hladu a zdivočená ako Nabuchodonozor, pričom zámerne zľavil nielen z teológie, ale aj konkrétnej čnosti, ktorej strata priviedla sväticu k takému nezvyčajnému spôsobu života. Aj z toho je zjavné, že záujem o svätosť siaha ďalej než teologické a etické záujmy a postava svätca je pre „neveriacich“ vnútorne azda pútavejšia než pre veriacich. Pre nich je predovšetkým užitočný či už ako účinný nástroj v rôznych životných ťažkostiach alebo, na vyššom stupni, ako akýsi duchovný sprostredkovateľ, skrze ktorého môžu získať milosti. Admirabile commercium! (Ó, obdivuhodná výmena!) Ale ako všetko ostatné aj takýto kontakt s nebom trpí nedostatkami svojich vlastností.

Nechcel by som, keby si niekto moje slová vysvetlil ako poverčivé zľahčovanie. Aj najskromnejší kvet tej skvostnej záhrady má nekonečnú hodnotu, a tak ani naše názory, čo najviac podrobené rozumu, nemajú korene mimo nej. Dôležité postavenie svätca v katolíckej ekonómii však ľahko prekryje jeho skutočnú osobnosť, takže jeho obdivovatelia ho nevyhnutne budú považovať skôr za prostriedok na dosiahnutie cieľa než za objekt hodný rozjímania. Za týchto okolností hrozí, že pravú historickú hodnotu jeho osobnosti zastrie legenda a fantázia. Ak je legenda o svätom vôbec aktuálna, najcennejšie

na nej je, že ilustruje jeho vplyv na tých, s ktorými prišiel do styku – sotva by sme mohli zo života svätého Františka vynechať vlka z Gubbia. Modernejšia zbožná predstavivosť už neposkytuje takú jasnosť, nevrhá napríklad žiadne svetlo na charakter svätého Antona Paduánskeho, ktoré by nám ukázalo, ako niekoľko storočí po svojej smrti objavil určité dokumenty, ktoré sa stratili zbožnému kráľovi Karolovi II. Kde sa teda berie vnútorný záujem o svätca, keď jeho nadprirodzená hodnota sa vytratila?

Myslím si, že jedným z dôvodov tohto záujmu je, že svätec celkom jedinečným spôsobom odráža uspokojenie túžby, ktorú viac či menej pociťujú všetci ľudia. Odkedy sa človek vynoril z labyrintu iracionálnych síl, ktoré až do jeho príchodu určovali vývoj života na našej planéte, usiloval sa o moc. Najprv o moc nad nepriateľskou alebo ľahostajnou prírodou, ktorá ho obklopovala, nad potokom, iskrou ohňa, divokým zvieraťom, neskôr nad svojimi spoločníkmi a napokon, obrátiac pohľad do svojho vnútra, nad sebou samým. Všimnime si, že všetky pravé primitívne mýty zbožšťovali rôzne stránky moci a oslavovali triumf sily. Po tom, čo sa začali rozvíjať spoločenské umenia a medzi nimi z čírej nutnosti aj morálka, ľudia začali pripisovať morálne vlastnosti sile, ktorú cítili okolo seba, nad sebou a v sebe. „N’ayant pas pu faire que le juste soit fort, nous avons fait que le fort soit juste,“ („Keď sme nemohli urobiť, aby spravodlivý človek bol silný, urobili sme, aby silný človek bol spravodlivý“) hovorí Pascal. Pripísanie morálky sile však nie menej ako morálka sama bolo dodatočnou myšlienkou, ktorú človek nevedomky koncipoval v záujme svojej sebazáchovy, pretože bez istého druhu morálky by človek vymizol ešte pred vlkom a medveďom. A tým, že svoje osvedčené spoločenské pravidlá konečne potvrdil

silou, naivne prezradil svoju intuíciu, že oná najvyššia sila je ešte podstatnejšou skutočnosťou. Práve svätec predstavuje naplnenie tejto túžby po moci, ktorá sa vykonáva až do najvyššieho a najťažšieho bodu, ktorým je úplné sebaovládanie. Pre primitívneho divocha je porážka vonkajších nepriateľov takého či onakého druhu zrejme najnaliehavejšou potrebou v jeho postavení, potrebou, ktorá sa neustále obnovuje, takže vyčerpáva jeho zásoby energie a skrýva pred jeho pozornosťou iné možné výkony. Ako sa však život stáva bezpečnejším a jeho pozornosť sa upriamuje dovnútra, človek si uvedomuje iných nebezpečných nepriateľov vo svojom vlastnom príbytku, chůtky a rozmary, ktoré zdedil so svojou hrubou povahou. Púšťajúc sa s nimi do boja matne, ale s určitosťou vníma jeden aspekt ideálu svätosti: svätí všetkých náboženstiev, od najzákladnejších po najrozvinutejšie, sú askéti. Žijú striedmo a cudne a ich umŕtvovanie dvoch žiadostí, po jedle a láske, sa v očiach obyčajného človeka javí ako vrchol sebaovládania.

Svätec je však viac ako askéta. Lebo askéza je odmietnutie, obmedzenie, ohraničenie – jedným slovom sebazaprenie, a svätý človek je jednoznačne pozitívny. A hoci by negatívne vlastnosti aj mohli zapôsobiť na predstavivosť a vzbudiť záujem, nemohli by inšpirovať osobnú oddanosť, akú k svätcovi vždy cítíme. Pozitívna vlastnosť, ktorou sa vyznačuje, je láska, ktorá sa prejavuje v radosť. Takto je fascinujúcou kombináciou dobre známeho a neznámeho, lebo ak málokto z nás je askétom, väčšina z nás má nejakú skúsenosť s láskou. Ale svätec pije z kastalského prameňa svojho vnútorného života, zatiaľ čo my nosíme to božské v zradných a v skutku biednych „hlinených nádobách“. Jeho láska nie je ako tá naša, vydaná na milosť okolnostiam, schopná zrady a podliehajúca smrti, lebo

našiel svoj poklad mimo času a priestoru, kde ani sýtosť, ani rozmar neničí a kam sa nepriatelia nedostanú a nekradnú.

Na zemi už boli svätí každého druhu, od svätého Pavla, prvého pustovníka, po otca Damiána, pričom „aktívni“ svätci sa zdajú byť menej zaujímaví ako „kontemplatívni“. Obzvlášť príťažliví sa ukazujú púštni otcovia, ktorí bývali v jaskyniach alebo na vrcholoch stĺpov, živil sa korienkami a dažďovou vodou, vydychujúc svoju dušu v hymne nadčasovej extázy ako Shelleyho škovránok. Čím je pre ryby voda, tým bola pre nich samota, preto aj dávali pred ľuďmi prednosť zvieratám. Svätému Pavlovi robili spoločnosť levy a svätý opát Anton strávil dvadsať rokov v hrobke s hadmi, ktorí sa v noci premenili na zlých duchov; za týchto nezvyčajných okolností sa stal jedným z najvýznamnejších osobností svojej generácie. Vonkajšie podmienky ich existencie boli často úsmevné a takmer vždy hrozivé, ale ich vnútorný duch je tým najcennejším, čo ľudstvo vlastní. Pretože keď sa človek vo všetkom ostatnom sklame, dôjde, pokiaľ si zachová odvalu, k radostiam ducha. Sily prejavene v jeho skúsenosti, ktorým sa darilo dlhodobo unikať jeho podmaňujúcej ruke, poddajne odpovedajú na volanie jeho mysle v kontemplácii. Ako keď bájny Adam pomenúval krotké zvieratá, sedí uprostred nich a každej dáva vhodné miesto a perspektívu v panoráme života. Lebo dospel, keď aj nie s pomocou metafyzickej analýzy, tak na základe skúsenosti, k presvedčeniu, že nič nie je skutočné okrem myšlienky, ktorá je prvým a možno posledným slovom filozofie. Mystici a kontemplatívne duše Východu i Západu všetkých vierovyznaní a rýtov vydali o tejto pravde podstatné svedectvo a akiste preto sa rovnako v ľudovej predstavivosti i v dielach teológov kontemplatívny život chváli na úkor činnej čnosti. Veď u každého z nás nastávajú chvíle, keď

si uvedomujeme psychologickú potrebu hlbšiu a naliehavejšiu ako je túžba po čine. Pri pohľade na určité umelecké dielo alebo náhodný prírodný výjav, či azda pri mohutnom prepuknutí nejakej citlivej osobnej emócie ovládne našu vôľu lahodná paralýza: máme pocit, že nemáme viac čo urobiť. V pokoji, ktorý nasleduje po konečnom utíšení víchrice a zemetrasenia vôle, vnímame len krásu situácie, na ktorú sa pozeráme, a nepotrebujeme do nej zasiahnuť, chceme sa na ňu len večne dívať. Estetické cítenie úplne nahradilo etické úsilie.

Svätá Angela z Foligna bola pravou dcérou tejto starobylej línie. Narodila sa v roku 1248 a vstúpila do rodiny svätého Františka z Assisi ako terciárska pustovníčka, pričom sa vďaka duchovnej autobiografii, ktorú venovala svojmu spovedníkovi Fra Arnaldovi, stala jednou z jej najvýraznejších postáv. Svätý František a jeho „rytieri okrúhleho stola“¹ od začiatku, zdá sa, udávali nový tón v stredovekom náboženstve. Mníšske rády, či už benediktínsky, alebo cisterciánsky, uzavreté do svojich neprístupných, honosných kláštorov, často spravovaných opátmi, ktorí boli feudálnymi pánmi, predstavovali, dá sa povedať, aristokratický princíp v duchovnosti. Vzletné ciele mníchov boli pre nevoľníkov, ktorí na nich záviseli, nepochybne nezrozumiteľné; živilí síce a vzdelávali svojich skromných susedov, ale ich vlastný život zostal vyhradený a oddelený od ostatných. Svätý František priniesol duchovný život malým ľuďom, *popolo minuto*, neznižiac hodnotu toho, čo im poskytol – a tu treba vidieť jeho veľkú originalitu –, lebo náboženská demokracia, ktorú vytvoril, zostala aristokratickou na úrovni duše. Čo musíme

.....

¹ „Isti sunt fratres mei milites Tabulae rotundae.“ Spec. Perfec., s. 72.

na jeho logike obdivovať, je jej jednoduchosť. U väčšiny ľudí sa totiž myšlienky a skutky pohybujú v dvoch rôznych rovinách; vyvíjať činnosť pre nich znamená menší či väčší stupeň kompromisu. Ale keď svätý František zhodil zo seba plášť svojho otca a vrhol sa nahý do náručia biskupa, čím vyhlásil chudobu za božskú panovníčku, bolo možné pozorovať onen neobvyklý jav – myšlienky a skutky človeka v dokonalej harmónii. A niečo z božskej jednoduchosti, zo znamenitého súladu mysle a vôle tvorí aj františkánskeho ducha a odlišuje všetky jeho autentické deti, v neposlednom rade i jednoduchú ženu, ktorá v tomto malom zväzku odhaľuje svoju úžasnú skúsenosť.

O jej živote vieme len málo. Od smrti svätého Františka prešlo sotva tridsať rokov, keď prišla na svet, a jej kajúcemu životu predchádzala mladosť, ktorú strávila v morálnom neporiadku. So spoločníčkou mníškou žila v samote pri kostole menších bratov vo Foligne až do svojej smrti v roku 1309. Jej videnia, ktoré opisuje tým najdojemnejším a najkrajším spôsobom, patria k druhu vízií, ktoré mystickí teológovia označujú ako „intelektuálne“, takže ich nesprevádzali žiadne vnímateľné prejavy. Niektoré z nich, ako sama poznamenáva, sa dokonca objavili počas spánku. Neobyčajne v sebe spájajú naivnú úprimnosť a vašeň naznačujú, s presnosťou, ktorú by som miestami pripísal úprave analytickejšieho Fra Arnalda, okamihy, ktoré možno vnímať ako dialektický proces posväcovania. Východiskový bod jej obrátenia bola celkom osobná hrôza z trestov za hriech: až kým kontemplatívny druh lásky k Bohu, ktorú napokon dosiahla, neobsiahol všetky dovtedajšie emocionálne kategórie. Jej knihu by sme v hegelianskom zmysle slova mohli vskutku nazvať logikou svätosti. Určite je jedným z najdôležitejších dokumentov, aké máme o stredovekej psychológii, veľmi pozoruhodným v tom, ako

zachytáva úplnosť onoho mystického systému, ktorý bol zároveň koreňom i kvetom stredovekého intelektu. Ibaže u Angely sa intelekt skrýva pod sledom emocionálnych momentov, ktoré sa vyvíjajú vlastnou spontánnou dialektikou z celkovej nálady, ktorej je každý z nich prechodným, ale nevyhnutným výrazom. Táto mystika je najjemnejšia a vo všeobecnosti snáď najsprávnejšia, aká kedy bola. Zďaleka nie je výlučne kresťanská. Pochádzajúc tak z prednáškových sál Alexandrie, ako z galilejských kopcov sa dostala až k nám prostredníctvom radu veľkých experimentátorov, ktorí ľuďom podobného zmýšľania poskytli jej osvedčenie vo vlastnej skúsenosti. Ide o klasickú katolícku mystiku, ako ju rímska Cirkev vždy chápala a stále chápe.

Máloktorý myšlienkový systém ovplyvnil ľudskú predstavivosť tak hlboko. Zostávajúc pravou mystikou pre podstatu svojho cieľa, ktorým je „blažené nazeranie“, podarilo sa jej do seba včleniť etické aspirácie západnej energie. Tak sa stáva sprostredkovateľom medzi pasívnou extázou hinduistického panteizmu a nepokojnou vôľovou aktivitou bielej rasy.

Dogma o vtelení tu preukázala najväčšiu službu. Neznáme a nespoznateľné Všetko kontempluje katolícky svätec v osobe Krista, pričom dogma mu poskytuje akoby šošovku, ktorou môže sústrediť záblesky božstva a spojiť ich v lúč svetla, na ktorý sa môže pozerať bez prižmúrenia očí. Takto má k dispozícii nevyčerateľný predmet primeraný jeho mysli a vôli. Na jednej strane nikdy nebude môcť zakúsiť nešťastie presýtenia, pretože hoci by omdlieval od únavy, jeho predmet je nevyčerateľný, a na druhej strane jeho vôľa nie je vylúčená ako ilúzia, ale posilnená vyhlídkou na nekonečnú perspektívu úsilia a úspechu. Pretože katolícku mystiku azda najlepšie zhŕňajú slová „tvorivý vývoj“, ktorými veľký filozof našej doby opísal život ako taký.

Skutky čností viery, nádeje a lásky u svätca nie sú stratou času ani neprinášajú len negatívny úžitok, majú slúžiť nielen na to, aby ho vzdialili od pokušenia, ale predstavujú skôr jeho duchovný život, ako slová premenenia pri svätej omši tvoria v jeho srdci božstvo, ktoré ohlasujú. Mystik postupne prechádza z tejto nálady do hlbokého a večného odpočinku duše, ktorý teológovia nazývajú blažené nazeranie a ktorý podľa učenia Tomáša Akvinského niektorí požívajú už v tomto živote s oveľa väčšou intenzitou než iní, ktorí doslova „usnuli v Pánovi“.

Rímska Cirkev vždy považovala katolícku mystiku za jadro *Depositum fidei*, ktorého je strážkyňou. Práve zaň bojovala i v priebehu dlhých a vyčerpávajúcich sporov, ktoré viedli k zrodu pravovernej dogmy o vtelení v Nicei. Pretože, ako sme povedali, bez tejto dogmy by katolíckej mystike chýbal jej špecifický a charakteristický tón a stala by sa len variantom novoplatónskej teurgie. Aj u nej by sa nevyhnutne presadila tendencia, ktorá je prirodzená každej mystike – k panteizmu, a vlastne k nihilizmu. Nič menšie ako viera v zostúpenie Nekonečného ku konečnému by nemohlo zachrániť chvejúce sa línie ľudskej osobnosti, obrátenej dovnútra a zahľadenej na seba. Všetko, vrátane tejto osobnosti, by sa stalo mizivou ilúziou, mayskou sieťou utkanou klamnými snami ľudskej túžby. A európske náboženstvo, prinajmenšom v najvyššom bode svojho individuálneho rozvoja, by bolo na nerozoznanie od budhizmu. Keď Schopenhauer načrtol paralelu medzi katolíckou a budhistickou mystikou, unikol mu obrovský rozdiel, ktorý robí viera v dogmu o Boho-človeku. Možno nie je bez významu, že sa tak veľa zaoberá touto vecou v spojení s Madame Guyon, ktorej kvietistické tendencie, ktoré sa v konečnom dôsledku opierajú o doketický pohľad na vtelenie, boli príčinou jej ťažkostí s Bossuetom.

Na prvý pohľad sa môže zdať, že Angeline videnia majú pre nás len archaickú hodnotu. Svet, v ktorom žila, sa zdá byť nášmu taký vzdialený, okolnosti jej života také odlišné od všetkého, čo by sa mohlo stať nám, že sa jej skúsenosť javí na-skrz irelevantná pre potreby súčasného človeka. Takýto pohľad by však bol povrchný, keďže vieme, že ľudské srdce je vždy to isté: platí v ňom zákon, ktorý by sme mohli označiť ako citovú konštantnosť. A nič, čomu niekto niekedy veril, nie je bez ceny – stačí, ak jeho viera a skúsenosť boli naozaj pravé. Angela je autentickým príkladom jasne definovanej triedy ľudských bytostí; mystici, ku ktorým sa radí, sú síce zriedkaví, ale existujú. Okrem toho nie sú všade takí zriedkaví ako na Západe, orientálne bazáre sa nimi priam hemžia: prorokujú na rohoch ulíc obklopení žltými psami, farbisto odetými žiakmi a náhodnými európskymi turistami. Počet ľudí, ktorí prechádzajú svojím životom v stave viac či menej stálej inšpirácie, je pomerne značný, len my sme náchylní na to zabúdať a obmedzovať možnosti všetkých skúseností na svoje vlastné. Preto si môžeme len rozšíriť myseľ, ak občas vstúpime do sveta iných ľudí. Vo svete Angely z Foligna nájdeme toho veľa, čo nás zaujme či prekvapí a možno aj vzbudí náš obdiv, ale v každom prípade sa budeme tešiť konfrontácii s čistou a úprimnou dušou.

Anglický preklad knihy je preklad prvej talianskej verzie z roku 1510 spracovanej na základe latinského prameňa od Fra Arnalda. Táto verzia je jednou z najvzácnejších kníh na svete a osobitnú hodnotu má ako jedno z prvých populárnych náboženských diel. Patrí jej miesto vedľa *Dialógu* svätej Kataríny Sienskej a *Kvietkov* svätého Františka.

Algar Thorold

**Svätá Angela
z Foligna**

Prvý traktát

**O OBRÁTENÍ, POKÁNÍ A POKUŠENIACH
SVÄTEJ ANGELY Z FOLIGNA**

Svätá Angela hovorí: Kráčajúc po ceste pokánia urobila som osemnásť duchovných krokov, než som spoznala nedokonalosť svojho života.

Prvým krokom bolo, že som začala uvažovať o svojich hriechoch, ktorých poznanie naplnilo moju dušu prevelkým strachom, až som v obave, že budem zvrhnutá do pekla, trpkoko plakala.

Potom, ako druhý krok, som pre svoje hriechy pocítila nesmiernu hanbu, ktorá spôsobila, že som ich nedokázala všetky vyznať; preto som často pristupovala k Najsvätejšej sviatosti bez spovede a telo nášho Pána som prijímala s hriechmi na duši. Dňom i nocou ma preto trápilo svedomie, a tak som sa modlila k otcovi Františkovi, aby mi pomohol nájsť spovedníka, akého potrebujem, ktorý by bol dobre oboznámený s mojimi hriechmi a ktorému by som žiaden nezamlčala. Ešte tej noci sa mi zjavil otec František a povedal mi: „Sestra, keby si sa ku mne modlila skôr, tvoja modlitba by bola skôr vypočutá, ale dostaneš, čo si žiadaš.“ Na druhý deň ráno som šla do Kostola svätého Františka, kde som našla rehoľníka, ktorý kázal v San Feliciano, biskupovho kaplána, ktorý mal jeho moc.

Rozhodla som sa, že sa mu dôkladne vyspovedám, len čo sa skončí kázeň, čo som aj urobila, a on mi udelil rozhrešenie od všetkých hriechov. Pri tejto spovedi som však namiesto lásky zakúšala len horkosť, hanbu a bolesť.

Následný, tretí krok zahŕňal konanie pokánia, ktoré mi bolo uložené a v ktorom som vytrvala plná bolesti a utrpenia, bez akejkoľvek útechy.

Štvrtý krok spočíval v tom, že som si začala uvedomovať a spoznávať Božie milosrdenstvo, ktoré mi darovalo vyššie uvedenú milosť a zachránilo ma pred peklom. Tu ma osvietilo a plakala som a nariekala viac než doposiaľ, nútiac sa do ešte prísnejšieho pokánia, o ktorom teraz nebudem hovoriť.

Takto osvietená som v sebe nenašla nič iné než chyby a urobila som piaty krok: odsúdila som sa ako človek, ktorý vie a je presvedčený, že si zasluhuje peklo, a opäť som horko zaplakala. Treba vedieť, že medzi dvoma krokmi vždy prebehol nejaký čas, no ja som bez prestávky plakala a smutne nariekala a nedostalo sa mi žiadnej ďalšej úľavy okrem tej trpkkej, že som mohla plakať.

Ako šieste mi bolo dané stále a určité osvietenie milosti, vďaka ktorej som spoznala svoje hriechy tak hlboko, že keď som urazila Stvoriteľa, vnímala som, ako som spolu s ním urazila i tvorstvo stvorené pre mňa. Preto som si pripomenula všetky hriechy, ktoré som spáchala, a v spovedi (ktorú som urobila Pánovi, svojmu Bohu) som o nich vážne premýšľala. Prosila som najsvätejšiu Pannu a všetkých svätých, aby sa prihovárali za mňa, a milosrdného Pána (ktorý mi dal toľko dobrých vecí), aby sa nado mnou zľutoval; s vedomím, že som mŕtva v hriechu, modlila som sa, aby ma vzkriesil k životu prostredníctvom svojej milosti. Okrem toho (vidiac, ako som

ich urazila, keď som urazila Stvoriteľa) som prosila stvorenia, aby ma neobvinili pred Bohom. Zdalo sa mi, že všetky stvorenia a všetci svätí mali so mnou zmilovanie, a tak som sa s ešte väčším zápalom lásky utiekala k Bohu ešte viac ako doteraz.

V siedmom kroku začal môj zrak zvláštnou milosťou priťahovať kríž, na ktorom som (nielen telesnými očami, ale aj očami srdca) uzrela Ježiša Krista, ktorý zomrel za nás. Pri pohľade naň som cítila veľký žiaľ, hoci jeho videnie a meditáciu som zatiaľ chápala len málo.

Ako som sa dívala na kríž, lepšie som pochopila, že Kristus zomrel za naše hriechy, čo bol ôsmy krok. Tak jasne som si uvedomovala všetky svoje hriechy a môj zármutok tak rástol, až som mala pocit, že som sama ukrižovala Pána. Vtedy som ešte nevedela, aké veľké požehnanie bolo utrpenie Krista, ani som zatiaľ nevedela, ako tomu rozumieť, že ma vykúpil z mojich hriechov a obrátil ma na pokánie, keď za mňa položil život. Ale uvidiac kríž v tomto svetle som tak zahorela ohňom lásky a výčitiek, že stojac pred krížom som zanechala všetko a ponúkla mu samu seba. A napriek všetkým svojim obavám som mu sľúbila, že budem žiť v ustavičnej čistote a nebudem ho urážať žiadnym zo svojich údov, pričom som ich jeden po druhom obviňovala z ich hriechov. Modlila som sa k nemu, aby mi pomohol dodržať môj sľub, to znamená, zachovať si čistotu a strážiť svoje myšlienky; lebo na jednej strane som sa veľmi bála ho urobiť, ale na druhej strane ma vnútorný oheň k tomu nútil a ja som nemala silu mu odporovať.

Deviaty krok sa spája s túžbou hľadať a poznať cestu kríža, ktorá bola do mňa vložená, aby som sa mohla postaviť pod kríž a hľadať v ňom útočisko ako všetci hriešnici. Na tento účel som dostala takéto osvietenie a poučenie: ak chcem nájsť

cestu, ktorou prídem až pod kríž, musím najprv odpustiť všetkým, ktorí ma urazili, a potom sa zbaviť všetkých pozemských vecí, nielen v mojich náklonnostiach, ale aj v každom skutku, všetkých mužov a žien, priateľov a príbuzných a každej inej veci, ale predovšetkým sa musím vzdať svojho majetku a dokonca aj seba samej. Moje srdce nesmie patriť inému ako Kristovi (ktorý pre mňa vykonal toľko dobrého) a cesta, po ktorej sa rozhodnem kráčať, má byť trnistou cestou súženia. Preto som začala odkladať najlepšie oblečenie a šaty, ktoré som mala, vrátane pokrývky hlavy, a najchutnejšie jedlo, ale bolo to pre mňa zahanbujúce a ťažké, lebo som necítila veľkú lásku k Bohu a žila som s manželom; a bolo pre mňa trpké, keď ma niekto urazil alebo mi urobil niečo zlé, ale všetko som znášala tak trpezlivo, ako som len mohla. V tom čase a podľa Božej vôle mi zomrela matka, ktorá mi veľmi prekážala v nasledovaní Božej cesty, potom zomrel manžel a v krátkom čase aj všetky moje deti. A pretože som začala kráčať po opísanej ceste a modlila som sa k Bohu, aby mi ich vzal, mala som veľkú útechu v ich smrti, aj keď ju sprevádzal žiaľ. To, že mi Boh udelil žiadanú milosť, mi dovolilo predstavovať si, že moje srdce je v Božom srdci a že jeho vôľa a jeho srdce sú v mojom srdci.

V rámci desiateho kroku som sa snažila dozvedieť od Boha, čo by mu bolo najmilšie, aby som preňho urobila, a on sa mi vo svojej milosti mnohokrát zjavil v spánku i v bdení. V podobe Ukrižovaného ma vyzval, aby som sa pozrela na jeho rany, a zázračne mi dal poznať, ako ich všetky znášal pre mňa – a to sa stalo veľa rás. Keď mi jedno po druhom ukázal, čo pre mňa vytrpel, povedal: „Čo môžeš pre mňa urobiť, aby to stačilo?“ Podobne sa mi často zjavoval, keď som bdela, ale príjemnejším spôsobom, ako keď som spala (hoci som vždy vnímala jeho

veľký zármutok a utrpenie). Dal mi vidieť bolesti, ktorými trpela jeho hlava, a chĺpky vytrhané z obočia a brady, spočítal mi všetky rany bičom a ukázal mi ich na miestach, kde mu boli zasadené, hovoriac: „Toto všetko bolo pre teba.“ Vtedy som sa celkom jasne rozpamätala na všetky svoje hriechy, ktorými som ho akoby nanovo zranila a ktoré sa mi teraz stali popudom, aby som horko nariekala, so smútkom, aký som dovtedy nikdy nepocítila. S takýmto obrazom jeho utrpenia som počula jeho slová: „Čo postačí, aby si pre mňa spravila?“ Nato som plakala, roniac také horúce slzy, že mi popálili telo, takže som ho musela poliať studenou vodou, aby sa ochladilo.

Jedenástym krokom bolo, že moje hriechy ma pohýnali k ešte prísnejšiemu pokániu, o ktorom tu nie je vhodné rozprávať. Ale ako som nad tým premýšľala a zaviazala sa, že ho budem konať, napokon sa mi pozdalo, že moje pokánie nebude dostatočné, pokiaľ budem vlastniť svetské veci. Preto aby som ho mohla konať slobodnejšie a prísť pod kríž, ako mi bolo vnuknuté, veľmi pevne som sa rozhodla, že všetko opustím, čo bolo rozhodnutie, ktoré mi svojím zázračným spôsobom poslal sám Boh. Vo svojich predstavách som prechovávala veľkú túžbu stať sa chudobnou a bola som v nej taká horlivá, že som sa často bála, že zomriem skôr, ako dosiahnem stav chudoby. Na druhej strane prichádzali pokušenia, ktoré mi v mysli našepkávali, že som mladá a že žobranie o almužnu ma môže priviesť do ozajstného nebezpečenstva a hanby a že ak sa naň podujmem, nakoniec zomriem od hladu, zimy a nahoty. Navyše ma od toho odhovárali aj všetci moji priatelia. Ale Božia milosť napokon vliala do môjho srdca veľké a neklamné osvietenie, z ktorého som vyvodila práve také neklamné uistenie, ktoré, ako som verila vtedy a verím teraz, nestratím ani

vo večnosti. Vďaka nemu som sa ochudobnila odhodlaná, že hoci by som mala zomrieť od hladu, zimy a hanby, pretože by to bolo alebo mohlo byť príjemné Bohu, v žiadnom prípade sa nezrieknem svojho cieľa; i keby bolo isté, že tamtie zlá ma postihnú, radšej si zvolím dobrovoľne zomrieť z lásky k Bohu než upustiť od svojho zámeru. Takže som nakoniec pristúpila k onomu vážnemu rozhodnutiu.

Potom som spravila dvanásty krok, keď som sa modlila k preblahoslavenej Matke nášho Pána a svätému Jánovi, evanjelistovi (pre útrapy, ktoré znášali), aby pre mňa získali nejaké znamenie, ktoré by mi pomohlo vždy pamätať na Kristovo umučenie.

Ako trináste sa stalo, že zotrúvajúc v spomenutých modlitbách a túžbach dostala som sen, v ktorom sa mi ukázalo Ježišovo srdce a počula som, že v jeho srdci niet nijakej lži, pretože v ňom je všetko pravdivé. A zdalo sa mi, že mi to bolo poslané ako znamenie, pretože som sa smiala z istého kazateľa.

Raz keď som sa modlila počas nočného bdenia, Kristus sa mi ukázal jasnejšie a dal mi väčšie poznanie o sebe než doteraz. Tak sa začal štrnásty krok, pri ktorom ma oslobodil, a udiadlo sa to nasledujúcim spôsobom. Najprv ma Pán vyspovedal a potom ma vyzval: „Prilož svoje ústa k rane na mojom boku.“ Zdá sa mi, že som tak spravila a napila sa krvi, ktorá živo vytekala z jeho boku, pričom mi bolo dané vedieť, že som očistená. A práve tu sa mi dostalo veľkej útechy, hoci som smútila, keď som rozjíkala o jeho utrpení. Nato som prosila Pána, aby urobil, že by aj moja krv tiekla a bola vyliata pre jeho lásku, ako jeho krv bola vyliata za mňa; túžila som, aby pre jeho lásku všetky moje údy znášali útrapy a smrť ohavnejšie a trpkéjšie ako jeho umučenie. Preto som sa zamyslela a snažila sa nájsť

niekoho, kto by ma usmrtil, aby som mohla trpieť pre vieru a lásku, ktorú som mala voči Kristovi. Aj keď som vedela, že si nezaslúžim zomrieť tak, ako zomreli svätí mučeníci, želala som si, aby spôsobil, že zomriem, ale smrťou ešte ohavnejšou, pomalšou a trpkjšou. Nemohla som si ani spomenúť na smrť takú odpornú, akú som si priala a ktorá by sa líšila od smrti svätých, pretože som sa považovala v každom ohľade za nehodnú zomrieť ich smrťou.

Pätnásty krok spočíval v tom, že som svoju myseľ upriamila na panenskú Matku Božiu a na svätého Jána, ustavične si ich pripomínala a modlila sa k nim (pre utrpenie, ktoré podstúpili pri umučení nášho Pána), aby pre mňa dosiahli milosť, že by som vždy cítila bolesť umučenia alebo aspoň ich utrpenia. A oni ju pre mňa dosiahli v takej miere, že svätý Ján raz na mňa položil bolesť, akú som ešte nikdy nezažila; vzápätí som vnímala, že strasti svätého Jána a Matky nášho Pána (ktoré znášali pre Kristovo umučenie) boli v skutočnosti horšie ako strasti mučeníkov. Bolo to vtedy, čo mi Boh dal túžbu, aby som sa zo všetkých síl vystavovala potupe. Hoci na mňa diabol veľmi útočil a často ma pokúšal, aby som to nerobila, a bratia františkáni a všetci, u ktorých by som mala hľadať radu, mi to zakazovali, predsa nič dobré ani zlé, čo by mi kto mohol urobiť, mi nezabránilo, aby som rozdala všetok svoj majetok chudobným. A keby mi zabránili, potom by som aspoň opustila všetky veci, lebo sa mi zdalo, že si nemôžem ponechať pre seba ani jedinú, aby som hlboko neurazila toho, kto ma tak osvietil. Stále som však bola ponorená do horkosti pre svoje hriechy a tiež do neistoty, či veci, ktoré robím, sa páčia Bohu, no s veľkým plačom som k nemu volala: „Pane, aj keby som bola odsúdená, neprestanem konať pokánie, a všetkého sa

vzdávam, aby som ti slúžila.“ Ale plná trpkosti pre svoje viny a necítiac žiadnu božskú sladkosť vyšla som z tohto stavu spôsobom, ktorý opíšem nižšie.

Šestnásty krok ma zaviedol späť do kostola, kde som prosila Boha, aby mi udelil svoju milosť. Ako som sa modlila a odriekala Otče náš, Boh mi vložil Otče náš do srdca s takým jasným pochopením Božej dobroty a mojej nehodnosti, že to ani nedokážem opísať. Do môjho srdca bolo vpísané každé z jeho slov, ktoré som vyslovovala s hlbokou a trvajúcou ľútosťou a výčitkami. Takže, hoci som plakala pre svoje hriechy a nehodnosť (ktorú som teraz vnímala), predsa som mala veľkú útechu a začala som zakúšať niečo z Božej sladkosti, lebo v Modlitbe Pána som videla Božiu dobrotu lepšie než kdekoľvek inde a v ňom som ju aj najviac nachádzala. Ale pretože sa mi moje hriechy a moja nehodnosť ukázali v zmienenej modlitbe, tak veľmi som sa zahanbila, že som sa neodvážila zdvihnúť oči ani k nebu, ani ku krížu, ani k nijakej inej veci, ale vidiac, že som ešte ponorená do horkosti hriechu, zverila som sa preblahoslavenej Panne, aby za mňa orodovala a získala pre mňa milosť a odpustenie hriechov. Ó, hriešnici, koľkými ťažkosťami vydláždená a koľkými bremenami sprevádzaná je cesta duše k pokániu! Aké silné sú reťaze, ktoré vás zväzujú, a pevné putá, ktoré zvierajú vaše nohy! Akí zlí sú vaši pomocníci, tí, ktorí vám v skutočnosti prekážajú – svet, telo a diabol! Treba povedať, že pri každom z vyššie uvedených krokov som sa zastavila na dosť dlhý čas, kým som bola schopná pohnúť sa k ďalšiemu, hoci som nezotrvala pri všetkých rovnako, ale pri niektorých kratšie a pri iných dlhšie.

Keď som takto prešla k sedemnástemu kroku, zjavili sa mi rôzne veci, ako mi preblahoslavená Panna získala milosť viac